

*Лисюк Ірина,
студентка 4 курсу спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми дослідження визначається процесом модернізації сучасної освіти України від дошкілля до випускного класу загальноосвітньої школи («Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті», «Базовий компонент дошкільної освіти», «Закон про дошкільну освіту», «Про поетапний перехід до 12-річної освіти»), що зумовлює подальше наукове вивчення проблеми розвитку мовлення у дошкільному віці.

У новій редакції БКДО як Державного стандарту дошкільної освіти мовленнєву компетентність визначено як здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість. В оновленому варіанті Державного стандарту дошкільної освіти (2021 р.) розвиток мовлення справедливо подано як один з основних освітніх напрямів, що становить підґрунтя для формування мовної і мовленнєвої компетентності дітей на подальших етапах навчання, зокрема, в початковій освіті і узгоджується з Державними стандартами початкової освіти [6] Причому акцент зроблено не на розв'язанні окремих завдань мовленнєвого розвитку дітей, а на цілісному підході до формування мовленнєвої компетентності (в єдності її складових) як одного з ключових критеріїв і водночас вагомій умови становлення й розвитку мовленнєвої особистості

дошкільника, становлення і розвиток якої відбувається на етапі дошкільного дитинства (А. Богуш, 2004).

Проблема мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку досліджувалась ученими в різноманітних аспектах: фонетичні, лексичні та граматичні особливості дитячого мовлення на початкових етапах розвитку (О. Гвоздев, К. Крутій, Н. Рибніков, Т. Ушакова; збагачення словника дітей раннього та дошкільного віку (Ю. Аркін, В. Гербова, Г. Ляміна, Г. Розенгарт-Пупко); залежність розвитку мовлення від спільної з дорослим діяльності (М. Єлагіна, М. Лісіна, Н. Лепська, В. Ядешко); закономірності, принципи та методи розвитку мовлення дітей дошкільного віку (А. Богуш, К. Крутій, Г. Ляміна, Т. Науменко, Л. Олійник, Л. Павлова, О. Саприкіна та ін.).

Засвоєння дітьми дошкільного віку рідної мови передбачає формування практичних мовленнєвих навичок, удосконалення комунікативних форм і функцій мовленнєвої діяльності, а також формування усвідомлення мовленнєвої дійсності, що можна назвати мовленнєвим розвитком дитини.

Під інноваційними технологіями в дошкільній освіті розуміють систему новітніх методичних засобів, прийомів і форм організації навчання, спрямованих на досягнення позитивної динаміки в особистісному розвитку дитини в умовах сучасного інформаційного та соціального простору. З метою активізації мовленнєвих процесів поряд із класичними методами доцільно залучати інноваційні практики: здоров'язберігаючі технології, методи креативного мислення (ТРВЗ), проектно-моделювальний підхід, ІКТ-засоби, технології мнемотаблиць, методи арт-педагогіки (арт-терапія, казкотерапія), синквейн, реконструкція казок за картками Проппа тощо [2, с. 66].

Технологія ТРВЗ, що трактується як Теорія Розв'язання Винахідницьких Завдань, є інноваційним інструментом розвитку системного мислення та креативного потенціалу у дітей дошкільного віку [3, с. 47].

Серед основних завдань мовленнєвого розвитку, які реалізуються в межах ТРВЗ-технологій, виділяється активізація словникового запасу, формування зв'язного мовлення, розвиток

навичок діалогічної взаємодії, оволодіння словотвором, стимулювання уяви, а також підготовка до засвоєння грамоти. Діяльність педагогів у цьому напрямі спрямована не на передачу готових знань, а на створення умов для самостійного пізнання, стимулювання допитливості, спільного аналізу, проведення експериментів, що дозволяє дитині набути навичок дослідницької поведінки та формувати власні висновки [3, с. 48].

У цьому контексті метод проектування виступає як інтегрована форма освітньої діяльності, що передбачає реалізацію навчально-дослідницьких завдань, які безпосередньо залежать від сформованості мовленнєвих навичок. Основною метою проектної роботи в старшому дошкільному віці є створення умов для прояву інтелектуальної ініціативи, формування навичок постановки проблеми, вибору засобів її розв'язання – спочатку за участі дорослого, а згодом самостійно – а також розвиток здатності аргументувати та вести конструктивний діалог з опорою на термінологічно оформлену мовну продукцію [1].

Метод моделювання у дошкільній педагогіці розглядається як різновид знаково-символічної діяльності, що орієнтований не на дослідження конкретного об'єкта, а на відтворення його сутнісних характеристик через моделюючу активність дитини. Основною метою впровадження моделювання в освітній процес є забезпечення ефективного засвоєння дітьми знань про навколишній світ і явища природи, осягнення їх структурної організації, виявлення взаємозв'язків та функціональних відносин, формування навичок узагальнення, збереження й реконструкції інформації, а також стимулювання мовленнєвого розвитку.

Інформаційні освітні технології у дошкільному середовищі трактуються як сукупність технологічних інструментів, що використовуються для досягнення навчально-виховних цілей за допомогою спеціалізованих технічних засобів – персональних комп'ютерів, мультимедійних систем, цифрових пристроїв [5, с. 51].

Мнемотехніка, що в дослівному перекладі з грецької означає «мистецтво запам'ятовування», у сучасній освітній практиці постає як цілісна система методичних прийомів, спрямованих на підвищення ефективності запам'ятовування, збереження та

відтворення інформації. Її використання у дошкільному навчанні є особливо значущим, оскільки поєднання словесного та наочного матеріалу відповідає віковим особливостям мислення дітей, орієнтованого на конкретно-образне сприймання. Одним із інструментів реалізації мнемотехнічного підходу є технологія мнемотаблиць, яка активно сприяє розвитку мовленнєвих компетентностей дошкільників та стимулює діяльність психічних процесів, таких як пам'ять, увага, уява, мислення.

Використання мнемотаблиць має комплексну педагогічну цінність, оскільки охоплює різноманітні аспекти мовленнєвого розвитку – активне збагачення словника, навчання переказу та складання оповідань, засвоєння поетичних форм (віршів, скоромовок), розвиток здатності до словесної гри, відгадування та формулювання загадок. Крім того, вони сприяють формуванню навичок аналізу та узагальнення, розвитку вміння помічати суттєві ознаки, порівнювати, робити умовиводи.

Застосування мнемотаблиць в освітньому процесі сприяє емоційній включеності дітей, формуванню інтересу до народних та авторських казок, а також розвитку цілісного світогляду дитини [4, с. 12].

Педагогічна арт-терапія репрезентує особливий напрям психолого-педагогічної роботи, що передбачає використання мистецтва як інструменту емоційного і когнітивного впливу на особистість дитини. Її теоретичні основи ґрунтуються на здатності засобів художньої виразності – таких як музика, живопис, література, театр – модифікувати світовідчуття, трансформувати внутрішній емоційний стан і сприяти особистісному розвитку. У межах дошкільної освіти арт-терапія використовується для активізації мовленнєвої діяльності, формування естетичної компетентності, розвитку мислення, самовираження та соціальної адаптації.

Одним із пріоритетних завдань арт-терапевтичного підходу є стимулювання мовленнєвої активності дітей засобами образотворчої, музичної, театральної, ігрової діяльності. Залучення елементів казкотерапії дозволяє вирішувати комплекс педагогічних завдань: навчально-виховних, корекційно-розвивальних,

діагностичних. Методика спрямована не лише на розширення мовного досвіду, а й на гармонізацію психоемоційного стану, формування внутрішньої мотивації до спілкування, утвердження позитивної самооцінки, а також стимуляцію креативного мислення і розкриття індивідуального потенціалу дитини.

Арт-терапевтична технологія у дошкільній освіті виявляє високий потенціал не лише для розвитку зв'язного мовлення, а й для всебічного виховання, зокрема через естетичне сприйняття, інтеракцію з культурною спадщиною, емоційне самовираження та формування основ соціально-комунікативної компетентності. Її застосування дозволяє педагогам реалізувати гуманістичну парадигму виховання, спрямовану на створення сприятливого середовища для особистісного зростання дошкільника.

У науковому контексті термін «синквейн», що походить з французької мови і буквально означає «п'ятирядковий вірш», розглядається як ефективний метод формування мовленнєвої та когнітивної активності дошкільників. Педагогічна інтерпретація цього терміна набуває образного значення – «п'ять натхнень», що вказує на потенціал самовираження кожної дитини як творця власного висловлювання.

Інноваційним підходом до розвитку мовленнєвої творчості є застосування карток В. Проппа, засноване на структурному аналізі народних казок. Відповідно до його теорії, існує 31 функція, з яких 20 є базовими і найбільш придатними для використання у дошкільній освіті. Методика передбачає поступове ознайомлення дітей з окремими функціями через візуальні репрезентативні засоби, що активізують процес створення власних сюжетів. Дитина перестає бути пасивним споживачем тексту, натомість виступає як повноцінний суб'єкт літературної творчості. Використання народних казок у цій методиці є оптимальним, оскільки саме вони відповідають чіткій структурній схемі та забезпечують повноту сюжетної логіки [3, с. 50].

Отже, розвиток дошкільної освіти в сучасних умовах неможливий без запровадження інноваційних освітніх технологій, які спрямовані на формування мовленнєвої особистості. Провідна мета виховання полягає у становленні дитячої особистості як

активного мовного суб'єкта, здатного використовувати мову творчо й функціонально в різноманітних життєвих ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і допов. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
2. Гавриш Н. Інновації в організації мовленнєвої роботи з дошкільниками. *Інноваційні технології в дошкільній освіті*. 2021. № 2. С. 66-70.
3. Козар К. А., Маркусь Ю.М., Чекан О.І. Теоретичні засади формування комунікативної активності у дітей молодшого дошкільного віку засобами інноваційних технологій. *Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених* / гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачєво, 2021. Випуск 1(7). С. 47-51
4. Лаврєнтєва Г. Розвивальне предметно-ігрове середовище : європейський досвід та новітні підходи. *Палітра педагога*. 2018. № 4. С. 11-13.
5. Мовленєвий компонент дошкільної освіти : Навчально-методичний посібник / Укладач А. М. Богуш. Одеса : Ярослав, 2004. 74 с.

*Лукашук Інна,
студентка 4 курсу спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ГЕОМЕТРИЧНИМИ ФІГУРАМИ ТА ФОРМАМИ ПРЕДМЕТІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальною проблемою оновлення системи математичного розвитку дітей дошкільного віку є конструювання нетрадиційного змісту, форм і методів навчання й виховання, що забезпечують розвиток у кожної дитини пізнавальних здібностей і особистісних